

CRONICÓ

ANY: 2004
EPOCA: II
NUM: 13

REVISTA DE L'ASSOCIACIÓ DE CRONISTES OFICIALS

◆ XXV ASSEMBLEA DE CRONISTES OFICIALS DEL REGNE DE VALÈNCIA

Divendres 22 d'octubre de 2004. València

10'30 h. Missa a la Seu, Capella del Sant Calze, en sufragi dels cronistes difunts.

11'30 h. Acte Inaugural de la XXV Assemblea. Saló de Plens de la Diputació de València (Palau dels Scala. Pl./ Manises). Paraules de benvinguda del President.

Homenatge als cronistes Mossén Sorribes i Gramaje, Francesc Almela i Vives, Enric Soler i Godes, i Emili Beüt i Belenguer.

12'00 h. Presentació de la conferenciant.

Conferència a càrrec de José Martínez Ortiz, cronista d'Utiel. Tema: L'Ofici de Cronista (1954-2004)

12'45 h. Informe del Consell Tècnic d'Heràldica.

13'15 h. Sessió de Treball. Lectura de Comunicacions.

13'30 h. Termini de presentació de candidatures per a l'elecció de vacants a la junta directiva.

14'00 h. Dinar de confraternitat a l'Hotel Astoria.

16'00 h. Assemblea de l'Associació. Proclamació de la candidatura electa.

18'00 h. Visita guiada a l'antic Convent de Sant Domènec de València

Dissabte, 23 d'octubre de 2004. Asp.

8'00 h. Eixida de València en autobús cap a Asp. (Palau del Marques de Dos Aigües. C/. Poeta Querol).

10'30 h. Arribada a Asp. Recepció i benvinguda oficial, per part de les autoritats, Dames de la Verge de les Neus i Cronista Oficial d'Asp. Estrena del pas-doble "Cronistes Valencians", de Daniel Abad Casanova, interpretat per la "Banda de Musica mestre Gilabert".

11'30 h. Sessió de treball al Teatre Wagner de la

13'00 h.

Conferència del cronista oficial d'Asp Juan Pedro Ascencio.

Tema: "Asp, Encreuament de camins, cresol de cultures".

14'00 h. Dinar ofert per l'Ajuntament d'Asp als Salons "Ya" d'Asp.

16'00 h. Visita a la població: Església Parroquial de Ntra. Sra. del Socors. Museu Històric: Restes arqueològiques romanes i mudèjars i ampli mostrari etnològic.

17'30 h. Sessió de treball. Lectura de comunicacions al saló de plens de l'ajuntament.

19'00 h. Tornada cap a València.

Diumenge, 24 d'octubre 2004. Onda.

8'15 h. Eixida de València en autobús cap a Onda. (Palau del Marques de Dos Aigües. C/. Poeta Querol).

9'30 h. Recepció i benvinguda per part de les autoritats municipals.

10'15 h. Visita al casc urbà: Castell, Museu Arqueològic, Església de l'Assumpció, Església de la Sang, Molí de la Reixa, Moreria i Sinagoga.

12'30h. Visita al "Museu del Taulell".

14'00 h. Dinar ofert per l'Ajuntament d'Onda

16'30 h. Sessió de treball a la Casa de Cultura. Presentació de la pàgina "Web" de l'Associació.

18'30 h. Conferència de clausura a càrrec de l'Honorable Sra. Ascensió Figueres Górriz. Presidenta de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

19'15 h. Acte de cloenda de l'Assemblea. Resultat de l'enquesta i conclusions.

20'00 h. Tornada cap a València.

En la circular remesa dies passats hi ha un error en el número del compte per fer l'ingrés, essent el correcte: 2077 0063 5 2 1101512467 de la Urb. P. Sorolla

UN RECORREGUT HISTÒRIC PER ONDA

PLANALFA.ES/ELCARMEN/PAGINAS

El nom d'Onda pot vindre del topònim romà "Ondar" (arena de riu), o "Oronda" (en l'antiguitat "Oron", que significa muntanya en grec).

És difícil determinar amb exactitud a partir de quina data estaria habitat el terme d'Onda. Del període Neolític s'han trobat diferents ferramentes de sílex en la partida de la Murtera.

Sabem que habitaren poblacions pertanyents al bronze valencià per les excavacions realitzades en el jaciment del *Torrelló* i del *Castillo*. Més nombroses són les troballes del període Ibèric, sobretot de ceràmica descoberts en el *Torrelló*, *Castillo*, *Pla de l'Olivars* i *Sitjar Baix*. Va estar baix dominació grega, en la que rebia el nom de *Sepelacón*.

Quan arriba la Romanització, el poblament del *Torrelló* es manté encara que desapareixerà poc després, mentres continua el del *Castillo*. D'altra les restes d'un pont en el Millars i d'un tros d'una via romana; posen d'evidència una completa romanització del territori, que va pertànyer a Sagunt, durant esta època va rebre el nom de *Sepelaci*.

Del període visigòtic és una patena de bronze trobada en el terme el que ens permet afirmar la seua presència, si no permanent sí almenys esporàdica.

L'assentament definitiu de la població com a nucli urbà, es coneix de principis del segle XI, quan s'enmurallà la població i des de llavors no ha deixat de desenvolupar-se. Als segles XII i XIII va ser el principal nucli al nord de la València musulmana. D'estos últims segles és l'algepseria amb decoració *Sebka*, restes d'una sumptuosa residència, trobada en la plaça de Sant Cristòfol. També pertanyen a esta època nombrosos personatges famosos, com Yusuf al-Qud-i, deixeble d'al-Hariri i Ibn al-Abbar, poeta i polític.

Va ser conquistada per les hosts del Cid l'any 1090, encara que posteriorment la van reconquistar en el 1102, passant de nou a poder musulmà.

El 21 de setembre de 1237 el rei Jaume I va donar al noble Ximen de Foces l'alqueria de Tales i la vila d'Onda. La seua conquesta degué de ser pel 1242,

mantenint-se la població musulmana fins a 1248 quan és expulsada. El rei va atorgar la carta de poblament juntament amb l'alqueria de Tales el 3 d'abril de 1248, donant àmplies franquícies i retenint els monopolis. Llavors conviuen cristians jueus i musulmans. Els cristians, com a grup dominant, ocupen la zona de dins de les muralles, exceptuant el barri jueu al voltant del Portal de València, mentre els musulmans van ser desplaçats als afores, el barri de la Moreria. En els llocs i alqueries dependents de la vila d'Onda la població es va mantindre musulmana.

D'altra banda va romandre en el Patrimoni Real fins a 1280, any en què va ser canviada a l'Orde de l'Hospital, la qual va retindre el seu senyoriu fins a 1319; quan va ser traspasada a l'Orde de Montesa. En 1343 Pere el cerimoniós va vendre la jurisdicció criminal a la dita orde, la qual cosa va provocar un llarg període de conflictes. Un nou intent de senyorització es va produir quan Ferran el Catòlic va atorgar el lloc a Alfons d'Aragó, duc de Villahermosa.

Durant les Germanies (1519-1522) Onda es va alinear amb el ban real juntament amb Burriana, contra els agermanats i en els anys següents va participar molt directament en la guerra contra els moriscos rebel·lats en la Serra d'Espadà. Amb l'expulsió d'estos en 1609 van quedar momentàniament despoblades algunes alqueries del seu terme Com a Tales i Artesa.

Durant l'època Moderna, Onda va ser considerada vila de reialenc, encara que l'Orde de Montesa va mantindre drets emfitèutics i de monopolis. En els segles XVII i XVIII van ser freqüents els pleits per l'ús de les aigües de reg.

En el transcurs de les accions bèl·liques de la Guerra de la Independència, la vila seria presa per les tropes franceses en 1811 però, poc més tard seria alliberada. Encara tornaria a ser ocupada en el transcurs de l'any 1812.

Entre els anys 1836 i 1840, durant les Guerres Carlines, també seria escenari d'importants accions d'armes entre elles la denominada batalla d'Onda, en la que tres

ASSEMBLEA GENERAL ORDINARIA DE L'ASSOCIACIÓ DE CRONISTES OFICIALS

De conformitat amb allò establert en l'article 20 dels vigents estatuts, es convoca als membres de l'Associació de Cronistes Oficials del Regne de València, a celebrar l'Assemblea General Ordinària que tindrà lloc el dia 22 d'octubre de 2004, a la Sala de Plens de la Diputació de Valencia (Palau dels Scala, Pl/ Manises) a les 16 hores en primera, i a les 16'30 hores en segona convocatòria, d'acord amb el següent:

ORDRE DEL DIA:

- 1.- Aprovació, si és el cas, de l'acta anterior.
- 2.- Informe de presidència.
- 3.- Informe de secretaria.
- 4.- Informe de tresoreria.
- 5.- Eleccions parcials a la Junta de Govern.
- 6.- Precs i preguntes.

València, a 8 d'octubre de 2004

.....

LES PRIMERES NOTÍCIES HISTÒRIQUES D'ASP

Aspeenimágenes/historia/historia

La situació geogràfica d'Asp, emplaçat en el centre del corredor natural de Vinalopó, va influir decisivament en els orígens de la nostra vila. Esta important situació al mig d'un encreuament de camins, va determinar possiblement que fa 40.000 anys, xicotets grups de pobladors ocuparen esta zona, creant el primer assentament humà de què es té notícia i que es remunta al Paleolític Mitjà -troballes del penyal de l'Ofra a Asp- però quan esta zona i la vall adquirix certa entitat com a zona d'habitat és durant l'Eneolític, època de què data els jaciments arqueològics d'El Tabayá, Murón de l'Horna, etc.

Amb l'Edat del Bronze es constata un notable augment de la densitat de població, apareixen bastants poblats en una sèrie d'elevacions muntanyoses que dominen les riberes del riu. D'esta cultura daten les troballes arqueològiques més antigues, trobades en el Tabayá.

Amb posterioritat, molts d'estos tossals que conformen la Vall de Vinalopó Mig, serien colonitzades pels ibers que arribaren a crear importants poblats com el del castell del riu entre altres, passant a denominar-se este lloc Aspis, des de llavors.

L'Edat del Ferro, va portar civilitzacions i cultures fins a les nostres terres que a causa del curt espai de temps -relatiu- d'algunes d'elles, a penes van deixar emprems del seu solatge per estes terres.

Amb la conquesta i ocupació de la Península Ibèrica per Roma, dos segles, abans de Crist, es va procedir a la posada en explotació sistemàtica de les glacis -terres en desnivell- o fons de la vall, aprofitats per a l'agricultura, per mitjà del sistema de centurions i viles agràries. La primera menció a este poblament, és de l'època: el geògraf egipci, Plotomeo, del segle II d.c. en la seua obra "Geografia", descriu les ciutats de la Contestania Ibèrica, assenyalant, entre elles, a Laspis. L'addició de l'ela davantera, era molt freqüent, com va dir Isaac Vosio en Melan.

Un segle després, en l'itinerari romànic o Via Augusta, atribuïda a Antonio August, apareix novament Aspis, en el camí que descriu des d'Arles, per Narbona, Tarragona i Cartagena o Castulo, sent mansió o posada.

La importància d'Aspis, ubicat en la "Via Pretòria" en un punt estratègic del dorsal de la Constestania que va suposar el pas natural del Riu Vinalopó, entre l'interior i la costa, està significada per les nombroses excavacions i la riquesa de les seues troballes arqueològiques, destacant entre altres els de "Vista Alegre" pertanyent a l'època dels Visigots, també pobladors de les nostres terres entre l'època romana i la dominació àrab.

El principi del segle VIII, marca una nova era, en la història d'Espanya i naturalment en la d'Asp, els musulmans conquisten la península i estenen la seua cultura i civilització durant segles, la seua ocupació de les nostres terres va haver de ser relativament pacífica, pel fet que el territori del noble visgot Teodomiro, en el que es trobava el nostre poblat, es va entregar per mitjà de pacte al conquistador Abad a l'Aziz, l'any 713, acord pel qual es garantia als cristians la vida, llibertat, propietats, religió, etc, tot això a canvi del pagament d'un impost.

La població, passa anomenar-se Asf, i va anar islamitzant-se lentament, amb l'arribada de gents del nord d'Àfrica, insignificant en número al principi, encara que augmentant considerablement al llarg de diversos segles, les conseqüències per als seus antics habitants va ser el canvi de religió, d'idioma (àrab), costums etc. Els àrabs com a bons agricultors que eren, van canalitzar per al reg dels seus horts les aigües que discorrien lliurement pel Riu Tarafa, estes aigües van ser canalitzades des de les cotes de nivell més altes creant una fèrtil horta, regada per les séquies: Fauquí, Rafica i Aljau, els noms de les quals perduren encara, discorren les dos primeres pel marge dret del Tarafa i l'Aljau pel marge esquerre.

ASAMBLEA GENERAL ORDINARIA DE LA ASOCIACIÓN DE CRONISTAS OFICIALES

De conformidad con lo establecido en el artículo 20 de los vigentes estatutos, se convoca a los miembros de la Asociación de Cronistas Oficiales del Reino de Valencia, a celebrar Asamblea General Ordinaria, que tendrá lugar el día 22 de octubre de 2004 en el salón de plenos de la Diputación de Valencia (Palau dels Scala) P/ Manises) a las 16 horas en primera y a las 16'30 en segunda convocatoria, de acuerdo con el siguiente:

ORDEN DEL DIA

- 1.- Aprobación, si procede, del acta anterior.
- 2.- Informe de la presidencia.
- 3.- Informe de la secretaria.
- 4.- Informe de la tesorería.
- 5.- Elecciones parciales a la Junta de Gobierno.
- 6.- Ruegos y preguntas.

Valencia, 8 de octubre de 2004

NORMES QUE HAN DE SEGUIR-SE PER A LA PRESENTACIÓ DE COMUNICACIONS A LA XXV ASSEMBLEA DE CRONISTES

Les comunicacions que presenten els cronistes a la XXV Assemblea per a què puguen ser incorporades a l'edició de la Crònica corresponent hauran de seguir els textos les següents normes.

TEXT. Haurà de redactar-se correctament i de forma definitiva. Estarà escrit a màquina o impressora d'ordinador (original en estos dos casos), en cos de lletra 11, *Times New Roman*, interlineat senzill i per una sola cara, en paper tamany foli o DIN A4, amb una extensió màxima de 20 folis, incloses les il·lustracions.

En la primera pàgina haurà de figurar el títol complet del treball, el nom i cognoms de l'autor o autors, l'adreça postal, electrònica i telèfons. En la segona el resum, i en les següents el text, les taules, figures, làmines, i finalment, les seues llegendes respectives.

A més de l'original haurà d'enviar-se una còpia en suport informàtic (disquet de 3½ o CD Rom) retolada amb el processador i versió utilitzada, o remetre-la per correu electrònic a l'adreça: jsanchis@eresmas.com

FIGURES I LÀMINES. Les figures (gravats i dibuixos a línia) aniran numerades correlativament, amb números àrabs. Podran incloure's intercalades en el text, indicant el lloc exacte on han de col·locar-se, o bé al final del treball. És imprescindible que s'incloga l'escala gràfica corresponent. Els dibuixos es realitzaran en tinta xinesa sobre paper vegetal.

Les làmines de fotografies o diapositives s'entregaran definitivament muntades, numerades correlativament amb números romans, i amb lletres minúscules les fotografies dins de cada làmina.

Els peus i llegendes d'ambdós es presentaran en full a banda, fent referència a la il·lustració corresponent.

NOTES. Es presentaran inserides en el text, a peu de pàgina o al final del mateix, numerades correlativament.

Quan s'inclouen referències bibliogràfiques es farà de la següent forma: cognoms de l'autor o autors en lletra versaletes, seguit del nom, en lletra

normal, i títol de l'obra, que en el cas d'un llibre anirà en cursiva i a continuació lloc, editor, data d'edició i pàgines si cal; en el cas d'un article, el títol anirà entre cometes, li seguirà el nom de la revista en cursiva, el número de la mateixa, any d'edició i pàgines; i quan es tracte d'obres col·lectives o congressos, el títol anirà entre cometes seguit de l'obra o congrés en cursiva, lloc, editor, data d'edició i pàgines. Tot això separat sempre per comes.

Exemples:

Llibre: GUITERT Y FONTSERÉ, Joaquín, *Real Monasterio de Poblet*, Barcelona, 1929.

Article: MOLERES IBOR, Juan, "En el primer centenario de 1898: Sollaneros en Cuba y Filipinas", *Crónica de la XXII Asamblea de Cronistas Oficiales del Reino de Valencia, (Valencia-La Valldigna-Santa Pola, octubre 1998)*, Valencia, 2000, ps. 329-345.

BIBLIOGRAFIA. Es presentarà en foli a banda, indicant-se: cognoms de l'autor en majúscules, nom del mateix en normal, any d'edició entre parèntesi i títol de l'obra, que en el cas d'un llibre anirà en cursiva i a continuació lloc, editor i pàgines; si es

tracta d'un article, el títol anirà entre cometes, li seguirà el nom de la revista en cursiva, el número de la mateixa i pàgines; i en cas d'obres col·lectives o congressos, el títol anirà entre cometes seguit de l'obra o congrés en cursiva, lloc, editor i pàgines. Tot això separat per comes excepte el nom de l'autor i la data de l'obra citada

Exemples:

Llibre: GUITERT Y FONTSERÉ, Joaquín, *Real Monasterio de Poblet*, Barcelona, 1929.

Article: MOLERES IBOR, Juan, "En el primer centenario de 1898: Sollaneros en Cuba y Filipinas", *Crónica de la XXII Asamblea de Cronistas Oficiales del Reino de Valencia, (Valencia-La Valldigna-Santa Pola, octubre 1998)*, València, 2000, ps. 329-345.

**La documentació,
llibres i altres
obsequis de
l'Assemblea es podran
arreplegar a l'edifici
de la Lotja els dies:
Dimarts, 19
Dimecres, 20
Dijous, 21
A partir de les 19 h.**